

Kop(ā)radīšana ar Imantu Ziedoni literatūras stundās

Psihologs Žans Piažē ir teicis, ka “izglītības galvenais mērķis ir izveidot cilvēkus, kuri spēj paveikt kaut ko jaunu, nevis tikai atkārtot to, ko darījušas jau iepriekšējās paaudzes, – radošus cilvēkus, kuri spēj pārbaudīt, nevis tikai pieņemt visu, kas viņiem tiek piedāvāts.” (Fišers, R. Mācīsim bērniem domāt. – R.: RaKa, 2005. – 46.lpp.) Mūsdienās ir svarīgi dot iespēju jauniešiem domāt radoši, attīstīt viņu iztēles spējas, lai viņš varētu konkurēt darba tirgū, lai spētu izdzīvot mainīgajā pasaulē. Lai domātu radoši, ir jāizkopj arī skolēna emocionālā, jūtu pasaule, jāatbalsta viņa centieni izmēģināt ko jaunu, tā mudinot pašam iepazīt apkārtējo pasauli.

Lai skolēns varētu veidoties kā individualitāte, spētu radoši izpausties, viņam nepieciešama tāda mācību vide, kas:

- rada tādas apkārtējos apstākļus, ka skolēns var būt atklāts un atraisīts;
- rosina domāt, atbalsta, uzmundrina skolēnu;
- nerada stresa situācijas;
- nodrošina katra skolēna individuālo uztveres spēju ievērošanu – informācija tiek sniegta ar dažādu uzskates līdzekļu (vizuālo, audiālo, kinestētisko) palīdzību;
- nodrošina, ka tiek izmantotas dažādas mācīšanās stratēģijas, kas ir atbilstošas skolēnu mācīšanās stiliem;
- rada iespēju izvirzīt un realizēt personiskus mērķus;
- palīdz paveikt iecerēto un īstenot savas ieceres;
- rada iespēju gūt panākumus;
- rada apstākļus, kad var nebaidīties mēģināt, pārbaudīt, atkārtot, kā arī kļūdīties.

Imanta Ziedoņa literārie darbi aicina lasītāju uz sarunu, aicina arī uz jaunradi, tādēļ uzskatu, ka šī autora darbi ir veiksmīgi izmantojami radošo spēju attīstīšanai un jaunrades veicināšanai gan pamatskolā, gan vidusskolā. Arī pats rakstnieks ir mudinājis attīstīt bērniem un skolēniem radošās spējas, lai veidotos gudra, patstāvīgi spriest spējīga personība, kura domā, ko un kā darīt, kura domā, kādēļ darīt tā un ne citādi. Žurnāliste Laura Dumbre (Dumbre, L. *Blēņu stāstnieka atmaskošana.*//Santa, 2005., Nr.5, 96.-102.lpp.) atceras, ka Imants Ziedonis jau viņai mazai esot, ir mudinājis stāstīt blēņu stāstus, arī pats rakstnieks ir stāstījis blēņu stāstus. Tas ir attīstījis gan viņas vārdu krājumu, gan vēlmi rakstīt, gan domāt radoši un oriģināli.

Mācību stundas Imants Ziedonis un es jeb kop(ā)radīšana plāns.

Stundas mērķis un uzdevumi:

- rosināt skolēnus domāt par Imanta Ziedoņa personību;
- rosināt skolēnus domāt par sabiedrībā aktuālām problēmām;
- atklāt valodas bagātību Imanta Ziedoņa daiļradē;
- nostiprināt skolēnu zināšanas par darījuma rakstu – CV un autobiogrāfijas – veidošanas principiem;
- nostiprināt skolēnu zināšanas par Imanta Ziedoņa daiļrades bagātību;
- pilnveidot skolēnu radošās spējas.

Mācību metodes un darba organizācijas formas:

- “prāta vētra”;
- individuālais darbs;
- radošs uzdevums – literārā jaunrade;
- CV vai autobiogrāfijas rakstīšana.

Skolēni jau ir iepazīnuši dažādus Imanta Ziedoņa literāros darbus. Katrs skolēns ir izlasījis vai vismaz pārskatījis vienu dzejoļu vai epifāniju krājumu.

Stundas sākumā skolotājs lūdz katram skolēnam nosaukt vienu vārdu vai vārdu savienojumu, kas asociējas ar Imanta Ziedoņa literārajiem darbiem, piemēram, oriģināls, nesaprotams, gribu lasīt un uzzināt vēl, ziepju burbulis, tauriņi u.tml.

Lai rakstnieka daiļrades apguves procesā attīstītu jauniešu radošās spējas, skolēni saņem darba lapu “Kop(ā)radīšana ar Imantu Ziedoni”, kurā jāturpina Imanta Ziedoņa dzejolis “Es dziedu viss”.

Kad darbs ir pabeigts, skolēniem, kuri vēlas, palūdz nolasīt savus dzejoļus. Pēc tam nolasa Imanta Ziedoņa oriģināldzejoli. Pēc tam klasē jāpārrunā, kas kopīgs un kas ir atšķirīgs Imanta Ziedoņa un skolēnu jaunradītajos darbos. Ko autors vēlējies pateikt ar savu dzejoli, ko skolēni vēlējušies pateikt.

Kā nākamais uzdevums ir lūgt skolēniem, izmantojot fragmentus no Imanta Ziedoņa literārajiem darbiem, izveidot savu vai Imanta Ziedoņa Curriculum Vitae vai autobiogrāfiju. Šis ir laukietilpīgs uzdevums, tādēļ to var uzdot arī kā mājas darbu. Rakstot CV vai autobiogrāfiju, skolēni atsauc atmiņā jau lasītos Imanta Ziedoņa darbus, kā arī iepazīstas ar vēl nelasītiem. Tiek veicināta arī skolēnu jaunrade.

Kop(ā)radišana ar Imantu Ziedoni

Turpini šīs Imanta Ziedoņa dzejoļa rindas, pierakstot vienu vai vairākus vārdus, vai pat teikumus!

ES DZIEDU VISS

Aizturi _____

Acis lai pašas _____

Neatver _____

Dziesma _____

Tava mute _____

Ziediem _____

Tu nevari _____

Lai dzied _____

Rokas _____

Mati _____

Kājas _____

Papēži! Potītes!

Aizturi _____

Vārds nevar visu _____

Es dziedu _____

It kā es būtu _____

Pliks kā _____

Pliks kā _____

Es aizturu _____

Un dziedu _____

Imants Ziedonis

ES DZIEDU VISS

Aizturi ---- (elpu),
Acis lai pašas ---- (dzied)!
Neatver ---- (muti),
Dziesma lai pati – (iet)!

Tava mute ir jasmīnu pilna,
Ziediem ---- (piebriedusi!).
Tu nevari ---- (parunāt).
Lai dzied acis!

Rokas ---- (lai dzied)!
Mati ---- (lai dzied un!) sprādzēs!
Kājas ---- (lai dzied)!
Papēži! Potītes!

Aizturi ---- (elpu),
Vārds nevar visu ---- (izteikt).
Es dziedu viss,
It kā es būtu kails.

Pliks kā baznīcas žurka!
Pliks kā ozola zīle!
Es aizturu ---- (elpu!)
Un dziedu viss!

Kop(ā)radišana ar Imantu Ziedoni

Turpini šīs Imanta Ziedoņa dzejoļa rindas, pierakstot vienu vai vairākus vārdus, vai pat teikumus!

ES DZIEDU VISS

Aizturi *elpu lai stājas viss kluss* _____

Acis lai pašas *ir atvērtas* _____

Neatver *logu, lai mūzika skan* _____

Dziesma *par dzīvi, lai nestājas* _____

Tava mute *ar zemeņu lūpām sārtām* _____

Ziediem *kā pārļu krellēs vērtām* _____

Tu nevari *aizliegt dvēselei dziedāt* _____

Lai dzied, *lai elpo un priecājas!* _____

Rokas *tavas tālumā,* _____

Mati *krāsojas sirmumā,* _____

Kājas *pagurst nespēkā...* _____

Papēži! Potītes!

Aizturi *elpu, lai stājas viss kluss* _____

Vārds nevar visu – *tas nav tikai pluss* _____

Es dziedu *par sapņiem un pilnību* _____

It kā es būtu *pasaul's dievība.* _____

Pliks kā *rožu krūms rudenī,* _____

Pliks kā *strazds kastanī,* _____

Es aizturu *elpu, lai stājas viss kluss* _____

Un dziedu *tik skaļi, cik varētu.* _____

LAURA

Kop(ā)radišana ar Imantu Ziedoni

Turpini šīs Imanta Ziedoņa dzejoļa rindas, pierakstot vienu vai vairākus vārdus, vai pat teikumus!

ES DZIEDU VISS

Aizturi *mirkli ar vēlmi kā mazulim* _____

Acis lai pašas *redz krāsaino pasauli* _____

Neatver *prātu pirms ienaidu jūti* _____

Dziesma *ir tā, kas teic – dziedī ne plūsti* _____

Tava mute *ir pasaku pārpilna* _____

Ziediem *tik bieziem kā kažoka vilna* _____

Tu nevari *aizdzīt no sevis to prieku* _____

Lai dzied *ļaudis ar skanošu smieklu* _____

Rokas *ir īstas, tās maigas un siltas* _____

Mati *tik glāsmaini, zīžaini, gludi* _____

Kājas *skrien tālu, cik tālu vien var* _____

Papēži! Potītes!

Aizturi *slikto, kā daba to māca* _____

Vārds *nevar visu, kā ļaudis tev stāsta* _____

Es dziedu *par prieku ar skaņu tik vieglu* _____

It kā es būtu *tur, kur netieku* _____

Pliks *kā mazulis saulītē spožā* _____

Pliks *kā laimīte tavas sirds ložā* _____

Es aizturu *brīdi ar sajūsmu plašu* _____

Un dziedu *par pasauli, kamēr vien dvešu* _____

Kop(ā)radišana ar Imantu Ziedoni

Turpini šīs Imanta Ziedoņa dzejoļa rindas, pierakstot vienu vai vairākus vārdus, vai pat teikumus!

ES DZIEDU VISS (*Kad nav, ko teikt*)

Aizturi elpu, dzīvo bez dvasas _____

Acis lai pašas uztver situācijas ašas _____

Neatver muti, ja kaklā kasās _____

Dziesma ir līgana, ko iešūpo masās _____

Tava mute un tava mēle _____

Ziediem apdāvināts _____

Tu nevari noslēpt faktu, ka neproti dziedāt _____

Lai dzied tie, kurus ārā sviedāt _____

Rokas sasaistot dzelzs važās _____

Mati nosirmoja minūtēs dažās _____

Kājas iegrima, bet tam nav nozīmes _____

Papēži! Potītes!

Aizturi elpu, dzīvo bez dvasas _____

Vārds nevar visu paveikt, pat ja prasās _____

Es dziedu tā, lai sadzird masas _____

It kā es būtu viens no jums aiz dermatīna maskas _____

Pliks kā pa nātrēm _____

Pliks kā pa atskabargu kāpnēm _____

Es aizturu elpu, lai mani nedzird pūlis _____

Un dziedu sev, jo citi dzied tikai to, ko grib dzirdēt _____

EDGARS

CURRICULUM VITAE

PERSONAS DATI:

Es esmu izliets ūdens.
dzim. Reizēm man liekas, ka esmu dzimis no zābaka.
dzīv. Es varu dzīvot tikai trīsstūrī. Bet šī pilsēta ir noburta.

MĒRĶIS:

Es gribu vēl kaut ko teikt.

IZGLĪTĪBA:

Neesmu gudrāks tapis.

DARBA PIEREDZE:

Es biju baidījies, vai mana kaklasaite nav likusies kādam šķība.
Es biju skaista, mirdzoša pudele.
Es taisu siles, govju siles, cūku siles, balliņas, toverīšus, bet visu laiku manā priekšā stāv kuģis.

INTERESES:

Pa virsu, pa virsu. Mani interesē tikai vārda telpiskums.

PAPILDU IZGLĪTĪBA, KURSI:

Mācos to mākslu – dzīvot ar visiem pa draugam.

VALODU ZINĀŠANAS:

Jūtu sava prāta aprobežotību.
Es nerunāju, bet, ko es gribu pateikt, to izšķetinu.
Pārējās vārda īpašības mani neinteresē.

AUTORDARBI:

Kad es izlīdu virs miglas, es iegaudojos kā vilks.

APBALVOJUMI:

Es atcerējos dziesmas otro rindiņu.

ATSAUKSMES:

1. Es skumjās esmu brīvāks par jums.
2. Es varu ieiēt olā, to nesadauzot,
3. Skaistas dziesmas spēlē manas nāsis.

AUTOBIOGRĀFIJA

Es, Inga, 1986. gada 24. februārī „pārkāpju savu pirmo sliksni, no kaut kā neatminama un nebijuša pāri sliksnim rīta miglā – tā ir mana bērība”.

Maniem vecākiem Ilzei un Jānim, „kas man deva mīlošu sirdi, ir siltas rokas”.

1993.gadā „pirmais ceļš ved no sliekšņa uz aku”, pēc tam no 1997.gada “es neēju mājā, es ieeju malkcirtnī”. No 2002. gada „es sēdēju zem platajām, vēsajām rabarberu lapām – vēroju un pētīju. No malas viss labāk redzams”, bet „kā roze plaukst, es vēl neesmu redzējusi”, tomēr „tie ir cerību daudzpunkti”. Kursos „mācos dzīvot ar visiem pa draugam”.

„Pārējās vārda īpašības mani neinteresē. Man pašlaik interesē tikai vārda telpiskums”. Māksla dažādās tās izpausmēs „ir mana lielā mīlestība”.

Brīvajā laikā „varbūt tiešām es pati dzīvoju gleznā, pati esmu sajaukusi?”

/Imants Ziedonis. Raksti. 3. – R.: Nordik, 1995.g., 60.-216.lpp./

CURRICULUM VITAE

Vārds, uzvārds	Imants Ziedonis
Dzimšanas datums	1998.gads
Dzimšanas vieta	Klusākā vieta pasaulē
Tautība	Latvietis
Dzīves vieta	Vieta, kur mitinās emocijas, kur harmonija lidinās
Tālruņa Nr.	Vēl nav nekā
Ģimenes stāvoklis	Es esmu redzējis, kā cilvēks cilvēku iekāro. Kā cilvēks cilvēku ņem un bauda...
Izglītība	Nevar saprast, Vai viņa no ēnām nāk vai no gaismas.
Profesionālā pieredze	Es viņu mīlu jau no iepriekšējā laika – jau tad ar liepu ziediem, liepu lapām...
Valodas zināšanas	Galvenais teikt, ko jūt, runāt, kā māc.
Cita informācija	Bez mīlestības nedzīvojiet, Bez mīlestības viss ir mazs!
Intereses	Un tad tu redzēsi – cīnīties drīkst tikai tas, kas redz (arī) tumsā.
Atsauksmes	Apliet ābeli, apliet līdz saknēm, apliet līdz galotnei, serdei un sēklām.

/Imants Ziedonis. Zelta dālderis. – R.: Zvaigzne ABC, 1998.g./

Imanta Ziedoņa CVPERSONAS DATI:

Vārds, uzvārds	Imants Ziedonis
Dzimšanas datums	„februāra vidū kad sala jūra ciet [..]”
Dzimšanas vieta	„Mēs dzimstam no tēva, Mēs dzimstam no mātes, Dzimstam gultās, migās un ligzdās.”
Dzīves vieta ciets,	„[..] pa kreisi pīlādzis, un pa labi liepa, celiņš nostaigāts, zaļa zālīte gar malām, un cita ceļa vēl nav.”
Tālruņa nr.	„[..] priekšmeti visi kādreiz ir bijuši dzīvas būtnes, kas nomirušas no vientulības.”

MĒRĶIS (vēlamais amats):

„Ikviens ceļinieks faktiski meklē strupceļu.”
„Mans sapnis ir ļoti faķīrisks: es gribētu
pastaigāties pa visasākajām šķautnēm – pa
nažiem.”

IZGLĪTĪBA:

„Ainažu vecajā skolā.”

DARBA PIEREDZE:

„[..] naktī ir mana pieredze un tikai mans ceļš.”
„Mēs zemi aram.”
„Bet mašīnists pēc slēdža pārslēdz slēdzi...”
„Es esmu dārzus tīrījis”

PAPILDU IZGLĪTĪBA:

„Mācos to mākslu – dzīvot ar visiem pa draugam.”

VALODU ZINĀŠANAS:

„Izkliedēto burtu pasaulē
dzīvoju bez teikuma, bez vārda.”

AUTORDARBI:

„Par mīlestību, jauno gadu sākot,
Par citu it neko – par mīlestību-“

APBALVOJUMI:

„[..] dāvinu strazdu būri
Tālu Vidzemē baltā bērzā.”

ATSAUKSMES:

Daina Sirmā:	„Dzejnieks Imants Ziedonis apmēram mēnesi gadā skolēniem ir skolasbiedrs.”
Jānis Zemļickis:	„Ziedonis uzrakstīja mūsu slimību vēstures, sakopja tās.”

Izmantotā literatūra:

Imants Ziedonis. Epifānijas. –R.: Zvaigzne ABC, 1997. – 110lpp.

Imants Ziedonis. Zelta dālderis. Dzejas izlase. – R.: Zvaigzne ABC, 1998. – 167lpp.